

En streng dommer. Vårt blod inneholdt i fjor en notis om at justitiarius Helliksen i Oslo byrett var blitt fjernet som prisdommer i Hedemark og Oppland etter at han av Frislagmannsretten var blitt ilagt erstatningsansvar for utilbørlig saksbehandling. Dette har tydelig gitt N. H. blod på tann. Foranlediget ved en anmodning fra kriminalkommandør Lidtrød har han nylig overfor Riksadvokaten uttalt seg om de milde straffedommer. Det heter her bl.a. "min personlige mening er den at straffedommene i Norge overhodet ikke svarer til europeisk nivå. Forbrytervanligheten - sentimentaliteten om De vil - er dominerende uten at den nye tid i så måte har medført synderlig endring. Det gjelder ibvri både de milde straffer og de mange irifinnelser med nokså merkelig begrunnelse, hvor formodentlig den nye Frislagmannsretten har rekorden. ---"

Den nidkjære justitarius utvikler videre hvordan en skjerpelse av dommene i tilfelle vil gjøre fengselsnøden enn mer prekar enn den allerede er. Der må andre botemidler til, og så kommer konklusjonen: "Jeg tror man vil slå i luiten, hvis man under de ekstraordinære forhold kvier seg for å gripe til ekstraordinære midler og jeg mener at veien er:

1. ved administrative forholdsregler å innvirke på livsforholdene, så der blir færre lovovertreddelser eks. ved at samfunnet ved manglende leveranser gjør inngrep i bedriftene istedenfor å anvende straff, at således kuene slaktes når de eller leveransene må betraktes som årlige eller sjeldne og således forhindres fra å spise opp de begrensede formengder for de uedyktige besetninger (politiet lar selv de mest nårreisende mengler passere, fordi der skyldes på at kuene er syke, gjelle eller at der ikke kan skaffes for til dem utover det som går med til å oppholde livet).
  2. ved å anvende straffformer som ikke nødvendigvis gjør fengselsopphold og som allikevel virker meger kraftigere eks. beslagleggelse av eidendommer og ophevelse av odelsretten.
  3. ved at straffsaker i større utstrekning enn allerede skjedd avgjøres administrativt (eks. av politiet). For politiske forbrytelser har man adgang, hvorfor da ikke også ved pris- og rasjonerings saker, som idag har politisk karakter og ledes og reguleres fra London og av hjemmefront. Forutsetningen måtte da være at vedkommende avdeling av politiet ble NS innstillet, kanskje ved at denne viktige del av politiets arbeid også overgikk til statspolitiet.
  4. Sket anvendelse av dødsstraff istedenfor å koste mat, hus og pleie til ca. kr. 50 pr dag på krapylet.
- Men dette er nok så radikale forslag at det ikke passer inn i våre straffereettskyndiges A.B.C. --- Oslo byretts justitarius-embete, 18. januar 1945. Heil og Sæl. Sign Sverre Helliksen."

Tollskolen. Til utdanning av funksjonærer i tolltaten holdes der særskilte kurser under ledelse av et undervisningsråd på 3 medlemmer. Også denne institusjon skal nå nasifiseres. Ifjor ble ett av rådets 3 medlemmer fjernet til fordel for en N.S. tolder og som følge av ledighet ved dødsfall er i disse dager ytterligere en nasist kommet med i rådet. Ingen av disse to har noen som helst forutsetning for denne oppgaven og om den sist oppnevnte - en viss hr. Volvang som er avansert til overtollkontrollør utelukkende p.g.a. medlemskap i partiet - er det en samstemmig oppfatning at han representerer det absolutte lavmål innen etaten. Han er imidlertid en ivrig tilhenger av den nye tid og vil nok av den grunn komme til å sette visse spor etter seg i undervisningen. Det er all grunn for våre toldere til å unnlate å søke opptagelse ved skolen, så lenge denne har sin nåværende ledelse.

Rett mann på rett plass. Som ny politiløse i Oslo er konstituert N.S. mannen dr. Trygve Nielsen. Han skulle ha visse kvalifikasjoner for å omgås psykopater, for så vidt som han er en nedorisk morfinist som flere ganger er fratatt retten til å skrive resepter på alkohol og narkotika. Han var innil nylig ansatt i det nye Medisinaldirektorat, men ble avskjediget derfra p.g.a. truusler om voldsom opptreden - bl.a. mot "medisinaldirektør" Ostrem. Nå skal han altså i stedet slippes løs på forsvarsløse arrestanter.

Fredsmålene. Etter snart 5 års tysk okkupasjon med tilhørende nød, terror og vånstyre, er det ikke underlig at "de gode gamle dager" står for oss i et rosenrødt skjær. Så meget mer naturlig er dette her i Norge, hvor krigen på en særlig tydelig måte har demonstrert forskjellen mellom levevilkårene i et fritt demokrati og et diktatur. Det er derfor kanskje ikke mere enn rimelig at fredensøsket hos mange er synonymt med et ønske om å vende tilbake til førkrigsforholdene og fortsette livet der det ble avbrutt den 9. april 1940 - som om ingen ting hadde hendt i mellomtiden. Denne grunnstilling er ikke av det gode. Hvordan vårt samfund vil utvikle seg etter krigen, er det ikke gitt å si på det nåværende tidspunkt; det eneste som er sikkert er, at det ikke vil bli som før. For det første er jo vårt land blitt meget fattig under okkupasjonen. Levestandarden vil i mange år måtte bli langt lavere enn den var i tiden før krigen, mange vil nok måtte gi avkall på nettopp de materielle goder som de mest har drømt om under krigens savn og forsakelser. Viktigere er det at krigen over hele den siviliserte verden har virket befruktende på krefter og strømninger som nødvendigvis vil måtte sette sitt preg på selve samfunnsstrukturen. Vårt land hverken kan eller bør være ubørt av denne utvikling. Og det vil være egnet til å lette overgangen og formidle en harmonisk fremvekst av vårt samfund, om store deler av befolkningen ser med mistro og uvilje på ethvert tiltak som truer med å røre deres private sirkler. Freden vil - like så vel som krigen - stille krav til hele befolkningens samfunnsfølelse og nasjonale instinkter. Det gjelder frem for alt å møte freden og dens problemer med et åpent og elastisk sinn. Vi mener ikke at noen skal vise elastisitet med hensyn til sin overbevisning. Tvert imot - vår demokratiske samfunnsordning må nå som før gi plass for fullstendig fri meningsutveksling og opfordre enhver til å ta personlig standpunkt til de problemer som reiser seg. Hva vi mener er at enhver må vise elastisitet når det gjelder gamle vaner og forestillinger om hvordan ens personlige tilvarelse skal være innrettet. Mange ønsker kanskje ikke noen utvikling i forhold til de tilstander vi hadde før, men erkjenner allikevel i sitt innerste at utviklingen må komme. Det vil være av uvurderlig betydning for den videre utbygning av vårt samfund om folk av denne kategori kunne gå positivt inn for å medvirke til en harmonisk utvikling - i stedet for å legge seg som en dødvekt mot de reformer som allikevel vil trenge seg frem. Hvis alle lag innen folket går til gjenoppbyggingen med åynene åpne for at våre livsvilkår av 1939 ikke er den eneste mulige form for en lykkelig tilvarelse og med ærlig vilje til å se det beste i de nye forhold som oppstår, da er det ingen grunn til å tvile på at det norske folk om noen år vil finne seg selv i en tilvarelse som erkjennes å være lykkeligere - eller skal vi si enda lykkeligere - enn de "gode gamle dager" som tok slutt den 9. april 1940.

U.S. propaganda. Vi er kjent med at enkelte offentlige kontorer i den senere tid har motatt besøk av folk fra N.S. personalkontor, som angivelig er kommet for å forhøre seg om vedkommende funksjonærs stilling til N.S. partiet og dets program, til en eventuell bolsjevisering av Norge o.s.v. Enkelte tjenestemenn er også blitt oppsøkt privat og har fått seg forelagt lignende spørsmål. Det er noe uklart hva hensikten er med denne form for opplysningsvirksomhet. At man i fullt alvor skulle gjøre seg håp om å overveie ett eneste nytt medlem for partiet i denne tid, er neppe grunn til å tro. Derimot kan det vel tenkes at de innhentede opplysninger skal brukes - eller rettere sagt misbrukes - i agitasjonens tjeneste. Vi henstiller til alle som mottar den slags besøk å avvise vedkommende under henvisning til at det ligger helt utenfor deres tjenesteplikter å besvare spørsmål av denne art.

Retstaten. En karakteristisk følge av blokaden av de offentlige stillinger er konstitueringen av "politimester" Gustav Hoel som statsadvokat i Trondheim og "politimester" Erlend Rygh som statsadvokat i Telemark og Austagder.

... og disse herrer, som selv sagt er partimedlemmer, har haud til embets- eksamen og ansettelsen av dem er derfor direkte i strid med straffe- prosess- lovens § 74 jfr. § 73, hvorefter statsadvokater skal ha juridisk embets- eksamen med "beste karakter". At det er landets "justisminister" som er ansvarlig for dette eklatante brudd på landets lov, forbauser ingen som kjenner herr Sverre Riisnæs. Det kan neppe være tvilsomt at alle tiltale- beslutninger som er utferdiget av de nevnte herrer, er ugyldige. Og det er vanskelig å skjønne annet enn at ugyldigheten må lede til at saken rettelig må avvises når den kommer for retten.

De siste reserver. Tyskernes fortvilte mannskapsmangel har gitt seg et nytt utslag her i landet. De har begynt å innkalle til militærtjeneste alle unge menn hvis far var tysk statsborger, også om vedkommende selv er født her i landet, har bodd her hele sitt liv og følgelig norsk statsborgerrett i henhold til statsborgerlovens § 4. Begrunnelsen er den rent formelle at vedkommende etter tysk lov ved siden av sin norske statsborgerrett også har beholdt sin tyske. Den folkerettslige lovlighet av innkallelserne er me- enn tvilsom. Det er en selvfølge at ingen som ønsker å bli betraktet som nordmann, møter frem.

Kristiansand politikammer har under hele okkupasjonen vært særlig hårdt hjemsøkt av tyske arresterasjoner. I disse dager er politifullmektigene Wergeland Franck, Farbrod og Enger arrestert. Bortsett fra politimesteren, Gjörvad, som er medlem av N.S., er nå embetet uten juridisk betjening og tilstanden er selvfølgelig kaotisk.

Sorønskriver i Aker, Wilhelm Bøgh, har etter "beordring" av Justisdeparte- mentet i ca. 8 dager fungert som dommer i "høyesterett". Bøgh er ikke medlem av N.S., men har også tidligere gjort seg bemerket ved utprøvet lojalitet overfor den nye tid og evne til å utnytte den til egen fordel. Ved å ta plass i den forsamling som mer enn noen annen betegner en hån mot norsk rettsfølelse, har han undertegnet dødsdommen over seg selv som embetsmann i et ritt Norge.

Utilregnelighet. Vi klipper fra Oslo politipresidiums etterlysninger, sirkulære nr. 30/45, datert 21. februar 1945:

N.N. (navn og øvrige personalia finner vi ikke grunn til å oppgi) er savnet fra hjemmet den 12/2-45. Savnede er ikke tilregnelig (åndssvak) ... Hans far er redd for at han er reist til Oslo for å forsøke å la seg hverve til Førergruppen, Hirdens Bedriftsvern, Frontkjemper el.lign. Han skal anholdes.

Avskjedigelser i Oslo og Aker kommuner. Lørdag 24., mandag 26., og tirsdag 27. februar har 34 funksjonærer i Oslo kommune og 28 funksjonærer i Aker kom- mune fått melding om at de er avskjediget av Innenriksministeren etter hen- stilling fra partiet. Blandt de avskjedigede er representanter for de fles- te etater i de 2 kommuner. Ikke minst har det gått ut over funksjonærene i forsyningsnemdene, som for øvrig skulle høre under Næringsdepartementet. Således er rasjoneringssjefen i Oslo, Solheim, satt på porten. Fra Oslo nevner vi ellers filmsjef Rosenquist, revisjonssjef Halvorsen og kontorsjef i kommunerevisjonen, Skullerud. Fra Aker nevner vi sekretar Schreiner hos finansrådmannen. Enkelte av de avskjedigede er også arrestert.

"Minister" Vasbotten utvikler seg til å bli en av de mest hensynsløse utspreddes som N.S. når over. Han begynte som dommer i den nye høyesterett hvor hans første oppgave ble å utforme det votum som erklarte at norske domstoler ikke hadde myndighet til å prøve lovligheten av okkupasjonsmak- tene forordninger. Senere har han bevist sitt rette sinnelag bl.a. ved å kalle seg til "germanske SS Norge". Hans merkelige form for argjerrighet ble ikke tilfredsstillt i det lange løp av hvervet som høyesterettsdommer som forøvrig ikke hører til de mest innbringende. Kort før nyttår overtok han innenriksministerstillingen og har heller ikke forsømt noen anledning der til å gå tyskerne og N.S. partiets ærender. Ubetinget kapitulasjon likoverfor tyskerne er ledetråden for all hans virksomhet. I motsetning til noen av sine kolleger og enkelte partifolk forsøker han ikke engang å late som om han varetar norske interesser. Noen initiativrik mann er han

aldigvis ikke, ellers hadde han vært dobbelt farlig. Men hans servilitet overfor tyskerne og partiet er desto større og den energi han legger for seg når det gjelder å tilfredsstille sine oppdragsgivere kan ikke annet enn forbause dem som husker hans norske likegyldighet i årene like før krigen da han syntes han ikke kom høyt nok på stå og tjente for lite. Det er konvertittens underlegenhet overfor eldre partimedlemmer og frykten for ikke å være god nok partimann som pisker ham frem. Drivfjæren for Vasbotten er den samme som for Riisnæs og Jonas Lie. Sammen danner de det triumvirat av norske jurister som tyskerne kan trekke opp og sette inn til hvilket som helst angrep på våre grunnlovsfestede menneskerettigheter.

Var med og forbered rettsoppgjøret. - Fra hjemmefrontens ledelse. Den uren som har vist seg i enkelte befridde land skyldes for en stor del misnøye med rettsforfølgningen mot landssvikere. Folket har reagert mot at myndighetene gjør raskt og effektivt opp med dem som har sviket, og endog fortsetter i fremskutte stillinger i samfunnet. Vi vet nå at myndig- hetene ofte er like ivrige som folket etter å fremme rettsoppgjøret. Det er mangelen på et klart og sikkert bevismateriale som har sinket retts- forfølgningen uten at noen har villet det. Dette må vi lære av.

Vi skal har et rettsoppgjør med landssvikerne i Norge, ikke lynch-justis og selvbeitt etter nazistisk mønster. Vi vil ikke sette flekk på våre retts- tradisjoner og skaffe landssvikerne ufortjent medlidenskap. Ingen urett er så stor at ikke retten kan dømme den! Men vi skal ha et raskt og effektivt rettsoppgjør, ingen byråkratisk sendrektighet eller sentimental overbæren- het - slik som landssvikerne håper. Enhver sviker skal stå til ansvar og få sin strenge velfortjente straff - enten han er stor eller liten. Våre myndigheter ute og hjemmefrontens organer har gjort sine forberedelser men oppgaven er stor og trenger assistanse. Hver norsk mann og kvinne kan uten fare for egen sikkerhet være med på å forberede et raskt og rettferdig rettsoppgjør ved å hindre at beviser går til spille. Alle må nå begynne å skrive ned det de vet eller kommer over av opplysninger om lands- svikere og deres forbrytelser, for å lette politiet og domstolene i deres arbeid. Prøv ikke å bringe opplysningene videre i dag. Gjem dem på et sik- kert og tørt sted og lever dem til nærmeste politimyndighet når landet er fritt igjen. Var oppmerksom på følgende:

Skriv ikke ned rykter eller løst snakk, men bare kjennsgjerninger som du har sikker viten om. La ikke nedtegnelsen få farge av personlig forbitrelse og avnævnelse. Det er den rene sannhet som interesserer. Stol ikke på at det du vet er almindelig kjent. Det kan være et mistak. Men oppgi andre vitner som kjenner til saken. Ta med alle enkeltheter ved det du skriver om. Når? Hvor? Hvordan? Tidfest nedtegningen av opplysningene. Disse ting har det særlig interesse å få vitnefast på det rene:

1. Hvem er medlem av NS? Hvem har vært medlem av NS etter 9. april 1940 og meldt seg ut etterpå? Når meldte han eller hun seg ut?
2. Hvem er med i Hirden, Germanske SS eller likn. nasistiske kamporganisa- sjoner?
3. Hvem har angitt gode nordmenn til norsk eller tysk politi?
4. Hvem har utpekt norske gissler for fienden?
5. Hvem står i Gestapos eller Statspolitietts tjeneste?
6. Hvem har torturert eller brukt vold mot gode nordmenn under forhør eller i fengsel?
7. Hvem har stjålet eller ulovlig tilegnet seg verdier f.eks. fra norske organisasjoner som er oppløst eller fra privatpersoner som har måttet reise fra landet?
8. Hvem har tjent seg rik på krigen ved arbeid for tyskerne?
9. Hvem har ansvaret for ulovlige avsettelser av offentlige tjenestemenn eller tillitsmenn?
10. Hvem har ansvaret for ulovlige bevilgninger av offentlige eller private klasser?
11. Hvem hjelper fienden med å forberede eller sette i verk ødeleggelse av norske verdier f.eks. under en tilbaketrekning?

Partiidyll. Dyrlege Opdahl arbeidet i sin tid ihørdig for å få en distrikt veterinærstilling på Møre. Veterinævesenet er som kjent lagt under Innenriksdepartementet, hvor O. møtte motbør. I den anledning skrev han til sin kjære hustru, som var veterinærdirektør i Gjøvik 18/6-1943) følgende brev (datert Gjøvik 18/6-1943) som er avslørende for intrigevesenet innen N.S.:

"Innenriksråd Dahls motvilje mot meg kan vel kun skrives seg fra en affære angående tilsetting av ny ordfører i Vestre Toten kommune. Den samme affære sjon deles så vidt jeg vet, også av Innenriksministeren. På "min" side stod lagfører (jeg selv var kretsfører), fylkesfører, først Lundesgård, siden Brynhildsvold, så Aksel Aas, envidere fylkesmann Frøisland - og vi fikk da også støtte hos ennå høyere partiinstanser, deriblant Fuglesang. Striden var lenge, endte omsider med at den mann jeg ville ha, endelig ble oppnevnt. Men først måtte samtlige naboordførere, deriblant Hans Rognrud, også i saken. Selv 10 års barn måtte vel klare å forstå hva som i den saken var det riktige. Når jeg overhodet holdt det ut, så skyldtes det tillit til at partiet når det endelig vil, kan sette sin vilje igjennom (partiet over staten). Imidlertid: jeg fikk etter hånden bedre forståelse av denne paragrafen. Men med diverse fylkesføreres støtte mente jeg å være på den sterke siden. Den mann som selv sagt bør bære ansvaret for avgjørelsen, er overhodet ikke meg, men Brynhildsvoll (eller Fuglesang). Å legge meg for hat, er en fryktelig urett mot meg som jeg aldri kommer til å glemme. At jeg brukte sterke ord både til Dahl og ministeren, det er sikkert, men det var ingen annen utvei, Brynhildsvoll og Frøisland gjorde likeså. Forøvrig kan den fremgangsmåte som ministeren der brukte neppe være lovlig. Jeg vil be deg sette deg i forbindelse med Frøisland angående det spørsmål. Den mann jeg ville ha til ordfører, er iallfall en hedrerlig mann, den mann som ministeren og Dahl ville ha, var p.t. under tiltale for svarthandel eller iallfall for overtredelse av rasjoneringsbestemmelsene og han ble også dømt. Ved min her synsløse innsats reddet jeg iallfall restene av Nasjonal samlings anseelse i pågjeldende område. ---"

Et NS. foretagendes endeligt. A/S Det norske Tippetelskap ble stiftet høsten 1941 under stor brask og bram. Formålet var å skaffe penger til idretten - den samme idrett som N.S. like forut på alle måter hadde søkt å uthytte partipolitisk. Mottagelsen blandt det store publikum ble da også forventet: ingen med respekt for seg selv ville ha noe med Tippetelskapet å bestille. Dette syknet etter hvert hen og søndag 5. november 1944 hadde det sin siste spilledag - inntil videre som det offisielt het. Ved starten hadde selskapet henimot 30 faste funksjonærer og et ekstrapersonale på ca. 10, hvortil kom kommisjonærer rundt om i landet. Som følge av den innskrenkede virksomhet var personalet etter hvert redusert til det halve. Økonomisk sett har foretandet vært en misere fra først til sist. Den samlede spilleinntekt lå på mellom 200 - 300.000 kroner om året, men allerede i løpet av de to første regnskapsår hadde selskapet klart å opparbeide et driftsunderskudd på ca. kr. 321.000. Underskuddene ble dels dekket ved tilskudd fra staten, mens kr. 50.000 som Oslo kommune hadde bevilget til idrettsformål gikk samme vei. For å skjote på økonomien gikk Tippetelskapet også i gang med et Tivoliarangement oppe på Frogner. Utad figurerte det som et privat foretagende, men overskuddet (og her ble det altså virkelig overskudd for en gangs skyld) ble delt mellom selskapet og partiets idrettsforening. Det gir en idé om hvilken enestående fiasko vårt hjemlige tippetelskap er blitt, når en hører at det tilsvarende svenske "Tiptjänst" har en spilleinntekt på mellom 40 og 50 millioner kroner om året. Siste år før krigen (1938/39) hadde det et overskudd på 15.8 millioner kroner som i sin helhet kom svensk idrett til gode. Vi nevner til slutt at den mann som i første rekke hadde ansvaret for Tippetelskapets virksomhet, tidligere sekretær i Bankinspeksjonen Morgen Arnsen, nå har fått ansettelse som byråsjef i den nye Utenriksavdeling som vi omtalte i vårt forrige nummer.

SEND AVISEN VIDERE NÅR DU HAR LEST DEN. - VÆR FORSIKTIG!

med dem. - Formannen i det danske frihetsråd Christmas Möller har nylig et intervju uttalt at danske nasister etter krigen må utvises fra Danmark til Tyskland. Da vi på dette område har tilsvarende problemer som danskene er denne uttalelse også av interesse for oss. Mange av våre hjemlige nasister og andre tyske lakeier kommer nok til å bli straffet på en måte som gjør spørsmålet om en utvisning lite praktisk. Og for enkelte angerfylte vnderes vedkommende kan det vel være håp om at de - eventuelt etter andre erlige forholdsregler - etterhvert uten fare kan absorberes i et demokratisk samfunn. Men med hensyn til en stor gruppe av dem som i innstilling og gjerning har lenket sin skjebne til nasismen og Tyskland og for hvem Tysklands nederlag vil bety en fullstendig personlig og sosial katastrofe, er det vi at de ikke bare har gjort seg uverdige, men også helt uskikkede til en normal tilværelse blandt frihetselskende nordmenn. Det vet vi etter vår grundige kjennskap til disse mennesketyper og den reaksjon disse aposteler og håndlangere for ukulturen vil bli møtt med i et fritt Norge. Og når vi tjen av full kraft skal ta fatt på å bygge et trygt og fredelig rettssamfunn, kan vi ikke slepe på denne sørgelige og samtidig meget farlige pariasaste, som da for vår ytre og indre sikkerhets skyld måtte være under vern oppsikt i årtier framover. Det middel Christmas Möller har pekt på, er i virkeligheten den absolutt beste løsning på et av de alvorligste problemer et naisokkupert land vil bli stillet overfor etter frigjøringen. Det er en selvfølge at en slik utvisning til das Reich også omfatter tyske statsborgere og tyskere som har fått norsk statsborgerskap. Og det er av en største betydning at den tragiske flokk av tyske elskerinner av norsk art og deres avkom med herrefolket følger med på ferden mot syd. I vårt land ville disse mennesker ble møtt med forakt eller kulde, eller hva verre er, vi risikerer å huse rekrutter til en femtekolonne for tysk revansje i fremtiden. I Tyskland er de i sitt rette miljø og betyr ingen fare. For den eventualitet at tyskernes varme følelser for sine hjelpere i politikk og rotikk i Norge skulle ha kjølnet når tiden er inne, må Tyskland selvfølgelig pålegges som en betingelse i fredsslutningen å ta imot dem.

en norske regjering i London. Fra en svensk oversikt utarbeidet på grunnlag av opplysninger fra statsminister Nygaardsvold henter vi følgende:

Da regjeringen kom til London stod den foran mange vansker av praktisk art. Det manglet så vel lokaler som personale. Lokaler ble skaffet i Langston House, Princes Gate, i nærheten av Hyde Park. Personale strømmet etter hvert til, særlig fra Norge via Sverige, og i spesielle tilfelle ble bestemte personer tilkalt, f.eks. borgermester Hartmann for å overta Finansdepartementet. En alvorlig ulempe var det at man til å begynne med manglet gjeldende norske lover og forordninger, norske håndbøker o.l. Det aller nødvendige ble skaffet etterhvert og departementenes arbeid kom i gang. Den administrativ praksis begynte å utvikle seg. - Beslutningene fattes av kongen i statsråd etter foredrag av vedkommende departements sjef. Statsrådet holdes hver fredag i den norske ambassade. Beslutningene har i samsvar med Grunnlovens § 17 som regel form av provisoriske anordninger. Innenriksdepartementet var fra våren 1941 ferdig organisert i tre avdelinger, en alminnelig, en politisk og en handelspolitisk. Hovedoppgaven har vært forhandlinger med de allierte nasjoners regjeringer. En viktig oppgave er også vært å opprettholde forbindelsen med Sverige. Departementets sjef siden februar 1941 Trygve Lie.

Arbeids- og Undervisningsdepartementet hadde som første oppgave å opprette kontakt mellom den norske kringkastning og BBC. Det lyktes allerede sommeren 1940 og siden har Norge hatt egne funksjonærer i den britiske kringkastning. - Det er opprettet flere skoler for norske barn, bl.a. folkeskole for 70 barn drevet som internatskole på et slott i Skottland, folkeskole og middelskole i London, folkeskole på Island. - I samarbeid med British Council har departementet opprettet The British Norwegian Institute som ordner foredrag og sammenkomster. - Departementet har delvis overtatt

administrasjonen av den norske sjømanns- og hedningemisjon, som til og med 1944 har fått bevilgninger på 125.000 pund. - Det er ordnet undervisning i engelsk for nordmenn og i norsk for engelske. Departementet har fått i stand vandrebiblioteker for krigsmakten og for handelsflåten. Det er opprettet et krigsbibliotek av vitenskapelig og annen litteratur som under krigen ikke har kunnet skaffes i Norge og som etter krigen skal fordeles på de norske biblioteker og vitenskapelige institusjoner. - Departementets sjef er Nils Hjelmtveit.

Justisdepartementet har som viktigste oppgave å forberede og utarbeide de provisoriske anordninger. Det har opprettet sjøfartsdomstoler hvor dommere, påtalemyndighet og forsvarsadvokater er norske. Hensikten er å opprettholde en så høy disiplinær standard som mulig i den norske handelsflåte. Det er opprettet norsk krigsrett i Storbritania, Sambandsstatene og Kanada. - Det er utferdiget en rekke provisoriske anordninger som tar sikte på å regulere oppgjøret i Norge etter befrielsen, bl.a. om straff for krigsforbrytere og revisjon av juridiske og administrative avgjørelser som er truffet i Norge under okkupasjonen. - Sjef Terje Wold.

Sosialdepartementet består av en alminnelig avdeling og et medisinalstyre. Det er opprettet to kontorer for sykeforsikring, ett i London og ett i New-York. Sykeforsikringen og ulykkesforsikringen for sjøfolk er utvidet. Departementet har ansvaret for de norske flyktingene i Sverige og dekker utgiftene til deres opphold. - Medisinalstyret har opprettet legekontorer for nordmenn i London, Newcastle, Glasgow, Liverpool, Cardiff, Halifax, New-York og Bombay. Norske sykehuser er opprettet i London, Edinburgh, Glasgow og Liverpool. Sjef for departementet er Sverre Støstad.

Handelsdepartementet har hatt til oppgave å organisere registrering og beskjefliggelse for alle nordmenn utenfor Norge. Registreringskontorer er opprettet i forskjellige deler av verden. - Departementet har administrert de obligatoriske avdrag på sjøfolkenes hyrer. Det har organisert hoteller, klubber, leseverelser o.l. for sjøfolk. Det har opprettet et opplysningskontor for nordmenn som kommer til England og dette hjelper samtidig til med å skaffe tøy og penger inntil vedkommende er innrullert i norsk sivil eller militær tjeneste. Kontoret fungerer også som et slags sentralpostkontor for nordmenn utenfor Norge. I begynnelsen av 1943 ble det utstedt en serie nye norske frimerker til bruk på norske fartøyer. - Departementet har et fiskerikontor. Kolonien av norske fiskere i Skottland omfatter ca. 200 personer. - Sjef for departementet er siden 1942 Olav Hindahl. Landbruksdepartementet har arbeidet med planlegging for tiden etter krigen. - Sjef Hans Ystgaard.

Finansdepartementet har et omfattende arbeide med finansene i alminnelighet, budsjettet, betaling av renter og avdrag på statsgjelden, oppkjøp av statsobligasjoner, plasering av forsikringssummene for krigsforliste skip og Nortraships fraktinntekter, statens overtagelse av norske tilgodehavender i utlandet, valutaoverføringer, finansiering av hjelpeaksjoner for Norge, statsregnskapet og saker vedkommende Norges Bank. Dertil kommer saker anngående lønns- og arbeidsvilkår for militære og siviletjenestemenn, lokaler for den norske administrasjon o.l. - De norske statsinntekter utgjøres vesentlig av inntekter av handelsflåten. Nordmenn utenfor Norge betaler skatt. De samlede inntekter i 1943/44 utgjorde 7.600.000 pund. Den største del av utgiftene faller på Forsvarsdepartementet med ca. 100 millioner kroner. Dernest kommer Sosialdepartementet med 23 millioner kr. - Sjef er siden november 1941 Paul Hartmann.

Forsvarsdepartementet har i første rekke til oppgave å organisere den norske militære innsats i krigen mot Tyskland, å planlegge Norges befrielse og å oppbygge et militært apparat som kan løse de oppgaver som melder seg i den forbindelse. For hæren er opprettet en treningsleir i Skottland. Manskaper er skaffet ved å mobilisere vernepliktige nordmenn fra alle deler av verden, avmønstrede sjøfolk, henvendte hvalfangere osv. Flåten er bygget opp ved overtagelse av krigsskip fra de allierte og ved ombygning av hvalbåter. Treningsleir for flygere er opprettet i Toronto i Kanada. Mobilisering av nordmenn er gjennomført i Storbritania, Sambandsstatene, Kanada, Brasil, Argentina, Meksiko, Kuba, Australia, Sydafrika, India

na, Egypt, Portugal, Island samt på Færøyene. Den omfatter menn i alderen 18 - 55 år og kvinner i alderen 18 - 40 år, for kvinner dog bare i Storbritannia. I februar 1942 ble de forskjellige grener av forsvaret stillet under en felles forsvarssjef, hvis stab, overkommandoen, består av offiserer fra de tre forsvarsgrener. I 1944 ble kronprins Olav utnevnt til forsvarssjef. - Departementets sjef er siden mars 1942 Oscar Torp.

Forsyningsdepartementet ble i september 1942 delt i et sjøfartsdepartement og et forsynings- og gjenoppbyggingsdepartement. Sjøfartsdepartementet administrerer handelsflåten, men forsynings- og gjenoppbyggingsdepartementet arbeider med forsynings- og gjenoppbyggingssaker. En viktig del av denne virksomhet er innkjøpsavdelingen som har opprettet innkjøpskontorer i Stockholm og New-York og et særskilt innkjøpskontor for tekstilvarer i Manchester. Innkjøpskontoret i Stockholm har sommeren 1944 sluttet avtale med svenske leverandører om betydelige leveranser etter krigen av levnedstøddler og industrivarer. - Sjef for Sjøfartsdepartementet er siden september 1942 Arne Sunde og for Forsynings og gjenoppbyggingsdepartementet Edvald Frihagen.

Nortraship. - The Norwegian Trade and Shipping Mission - er det veldige handelsrederi som etter okkupasjonen overtok administrasjonen av over 80% av den samlede norske handels- og hvalfangerflåte. Det har ikke mindre enn 100 lokale kontorer på forskjellige steder i verden og over 1 000 funksjonærer. Handelsflåtens virksomhet har utgjort Norges største innsats i krigen utenfor Norge. Under hele krigen har norske skip deltatt i krigstransportene, i første rekke mellom Amerika og Europa. Ved samtlige allierte invasjonsovertagender og andre viktige militære operasjoner har den norske handelsflåte spillet en viktig rolle. Tapene har vært betydelige. Til 30. april 1944 var gått tapt 467 skip på tilsammen 3 millioner tonn, dvs. mot halvparten av den rekvirerte tonnasje.

Under personlig ledelse av statsminister Nygaardsvold er det opprettet en omfattende informasjonstjeneste. Regjeringens informasjonskontor i London har bl.a. til oppgave å samle og bearbeide materiale angående hjemmefronten og den norske krigsinnsats utenfor Norge. Ved utstillinger, publikasjoner o.l. drives norsk propaganda i Storbritannia og Sambandsstatene. I London utgis "Norsk Tidend" med J. Schanche-Jonassen som redaktør. Dessuten utgis et politisk-kulturelt tidsskrift på engelsk, "The Norseman". En av de viktigste oppgaver for informasjonskontoret har vært å opprettholde kontakten mellom hjemmefronten og utefronten.

Utløstendighet. Til belysning av "Den nasjonale regjering" myndighet refererer vi følgende brev fra Justisdepartementet v/Riisnes til ministerresidenten:

"Justisdepartementet tillater seg vedlagt å oversende avskrift av brev fra Regjeringspresident Dr. Koch av 3. januar 1945 og av departementets svarskrivelse av idag.

Som sees klages det over at lover i ikke liten utstrekning blir vedtatt uten at de på forhånd har vært drøftet med representanter for Reichskommissar. Departementet tillater seg å antyde at det muligens vil være ønsiktsmessigst at herr Ministerpresidenten i ministermøte ber ministrene å sørge for at lovtkast så vidt mulig alltid på forhånd blir drøftet med representanter fra Reichskommissar. Hvis dette unntaksvis på grunn av helt særlige forhold ikke har vært gjort, bør vedkommende minister i regjeringsmøtet gjøre oppmerksom på det på en slik måte at Kanselliet anlater å sende loven til offentliggjørelse i Lovtidend, for Reichskommissars vedkommende avdelinger har fått høve til å gjøre seg kjent med lovens innhold".

Ulykkesfører Hareid er en meget aktiv skribent i den ensrettede presse, hvor hans "oppsiktsvekkende avsløringer" får en iøynefallende spalteplass. Han er flittig til å skrive for krigen også, litt for flittig, for da levde han vesentlig av å skrive brennevinresepter. Det gikk så vidt at påtalemyndigheten måtte gripe inn for å få ham fjernet fra distriktsdyrlægestillingen i Kviteseid, av hensyn til edureligheten i distriktet. (Han kaller seg ikke lenger dyrlege, men "dr" - antagelig er også denne tittel en av de

ting han kan takke tyskerne for). Til belysning av Hareids virksomhet i Kviteseid gjengir vi nedenfor en skrivelse fra statsadvokaten i Vestfold, Telemark og Aust-Agder til fylkesmannen i Telemark, datert 14. oktober 1941:

"Idet jeg tillater meg å vise til vår konferanse torsdag sistl. kan jeg meddele at jeg fra doktor Hareid har fått et sk. brev som lyder slik:

"Herr statsadvokat Jensen, Tønsberg. Fra advokat Olav Lien, Kviteseid, har jeg mottatt skriv om at de ønsker stadfestelse på at jeg er fraflyttet Kviteseid for godt. At dette er i overensstemmelse med det faktiske forhold - bekreftes. Som ny distriktslæge i Kviteseid er av Innenriksdepartementet konstituert dyrlæge Eie".

Under henvisning til ovenstående tør jeg forespørre om herr Fylkesmannen er av den oppfatning at man i fylkesfører Hareids skriv kan se bekreftelse på at han definitivt har oppgitt sin stilling som distriktsdyrlæge i Kviteseid. Som jeg nevnte, er det påtalemyndighetens ønske å sikre seg mot at Hareid kommer tilbake som dyrlæge og kanskje av økonomiske vanskeligheter på ny er lettsindig med å utstede spritresept. Noen straffefølgning med den uhygge og de konsekvenser som denne vil måtte medføre, bør en helst slippe. Påtalemyndigheten ønsker ro i det nevnte distrikt og da må den være sikret mot å få samme slags saker opp igjen. Sign. Sig. Jensen

I en påtegning på statsadvokatens brev har fylkesmannen i Telemark bekreftet at hr. Hareid er å anse som endelig løst fra sin stilling som distriktsdyrlæge i Kviteseid.

"Høyesterettsdommer" E. Reichborn Kjennerud er blitt skilt ved dom. Begrunnelsen er ekteskapsbrudd fra den høyst arverdige herres side.

Propagandamøter. Innenriksdepartementet har den 20. februar 1945 sendt fylkesmennene et sirkulære om møteplikt. Det uttales her bl.a. at fylkesmannen med hjemmel i § 7 i fylkesmannsloven av 31. august 1944 har myndighet til å innkalle embets-, tjeneste- og ombudsmenn innen alle offentlige lokale forvaltningsorganer i fylket til å delta i offentlige eller lukkede møter, - også politiske møter og også møter som ledes av andre enn fylkesmannen selv. Videre pekes det på at fylkesføreren etter lov av 12. oktober 1944 kan fordre enhver innen fylket til å møte for seg når han finner det nødvendig til varetakelse av de oppgaver som påhviler ham. I tilslutning hertil uttaler Innenriksdepartementet at både fylkesmenn og fylkesførere bør vise varsomhet ved innkalling av offentlige tjenestemenn til møter og at de i hvert fall hvor det gjelder møter som kan sies å ha politisk preg forutsettes å handle i samråd med hverandre.

Etter det vi kjenner til har N.S. i den senere tid vist noe mer forsiktighet når det gjelder å innkalle offentlige tjenestemenn til møter hvor det drives propaganda for partiet. Foranlediget ved ovennevnte sirkulære finner vi imidlertid å burde innskjerpe parolen om at propagandamøter av enhver art er boykottet. Dette gjelder selvsagt også møter som arrangeres av en fylkesmann eller fylkesfører med hjemmel i en av de nevnte lovbestemmelser.

Blokaden av offentlige stillinger. Denne parole er nå alminnelig kjent og det viser seg da også overmåte vanskelig å få ledige offentlige stillinger besatt. Imidlertid hender det framdeles at også folk utenfor N.S. egen krets melder seg som søkere og med den minimale konkurranse her er idag kan de også som regel regne med å bli ansatt. Vi har fått oppgave over en del slike blokadebrytere fra den senere tid, bl.a. innen sentraladministrasjonen.

Således er flere stillinger innen Næringsdepartementets avdeling for industriforsyning blitt besatt på denne måte, likeså et par assistentposter i Landbruksdepartementet og Politidepartementet. Det sier seg selv at disse ansettelser vil bli tatt opp til revisjon så snart vårt land igjen er fritt. Blokadebryterne vil da bli husket. Unntatt fra blokaden er som kjent bare leger, sykehusbetjening og pleierpersonale, mannskap og befal ved landets brannvesner samt det personale i det sivile luftvern som har møteplikt ved flyalarm.

7. Slag mot administrasjonen.

Som kjent har nasimyndighetene i løpet av de siste uker satt i gang et stort anlagt "utrenskning" av tjenestemenn i Oslo og Akershus kommuner samt enkelte departementer. Det dreier seg utvilsomt om en politisk aksjon som så vidt som avskjedigelsene utelukkende har rammet folk som ikke er medlemmer av N.S. og ikke ansees som tilhengere av nyordningen. Vedkommende tjenestemann er avskjediget uten varsel og når bortsees fra at en del av de kommunale funksjonærer har fått redusert frilønn for en kortere tid, er lønnen stanset med øyeblikkelig virkning. For de kommunale funksjonærer er det uttrykkelig sagt at avskjedigelsene er bestemt av Innenriksdepartementet etter krav fra partiet. Departementsfolkene er avskjediget under henvisning til den politiske avskjedigelseslov av 21. desember 1944. Det er evet over enhver tvil at de foretatte aksjoner er ledd i en felles plan fra Quislings eller partiets side - en plan som hittil bare delvis er realisert. Man må derfor være forberedt på at avskjedigelsene i den nærmeste fremtid vil gripe om seg også i andre statsinstitusjoner enn dem som hittil er rammet - muligens også i andre kommuner. På den annen side er et grunn til å tro at kravet om "alminnelig utrenskning" har støtt på alvorlig motstand fra de fleste ministres side og det er ikke utenkelig at et kan ha lykkes dem til en viss grad å få begrenset aksjonen - i all fall foreløpig. Det er i denne forbindelse verd å legge merke til at Justisdepartementet, Kirkedepartementet og Innenriksdepartementet er de departementer om i første rekke er rammet. Sjefene for disse departementer, Riismas, Schanche og Vasbotten, er vel mer enn noen av sine kolleger kjent for sin ervedviltet overfor partiet.

I de etater som er rammet, har avskjedigelsene hatt et så stort omfang at de nødvendigvis må få de alvorligste følger for arbeidets effektivitet. Til dels er det folk i faglige nøkkelstillinger som er blitt fjernet. Fra et faglig og administrativt synspunkt virker aksjonen fullkomment diotisk, og det kaos som med nødvendighet må oppstå i vedkommende etater vil ikke være egnet til å styrke partiets vaklende prestisje - hverken hos de tyske oppdragsgivere eller hos det norske folk. At de personer som er ansvarlig for aksjonen, ikke skulle være klar over disse konsekvenser, synes utenkelig.

Under disse omstendigheter er det nær sagt umulig å danne seg noen mening om hvilke hensyn det er som ligger bak utrenskningen. Utvalget av de personer som er avskjediget, gir ikke holdepunkt for å tro at hovedhensikten har vært å komme spesielt disse personer til livs. Mer nærliggende er det å se det hele som en ren terroraksjon som har til hensikt å gjøre de gjenværende tjenestemenn mer medgjørlige og nøytralisere dem som faktorer i den kritiske utvikling som nå tar sin begynnelse på hjemmefronten. I så fall vitner det om en enda større naivitet hos makthaverne enn den vi hittil har hatt grunn til å regne med. En annen og dystre mulighet er at avskjedigelsene er gjennomført nettopp i hensikt å ødelegge administrasjonsapparatet - ut fra erkjennelsen av at slaget allikevel er tapt for tyskerne og N.S. og ønsket om å ødelegge mest mulig for landets lovlige regjering når den skal overta administrasjonen etter befrielsen. Mot denne teori taler dog at myndighetene nå så vidt skjønnes gjør alt hva de kan for å få apparatet i gang igjen. Den mest nærliggende forklaring er kanskje tross alt at planen er utklekket av en syk og fortvilet hjerne og ikke er uttrykk for annet enn avmektig irritasjon over den mur av motstand som nyordningen hittil har møtt innen administrasjonen. At nasistene i siste omgang ville gripe til desperate midler, er jo ikke mer enn vi hadde regnet med hele tiden.